Массе а мехкий пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

ОРДЕН ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1925 шера дейз ◆ ЕРА, 9 СЕНТЯБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 108 (6674). ◆ Мах 3 кеп.

СИЙЛАХЬЧА ЮБИЛЕЯШТА НАКЪАДОЛХАШ

ХЬАЖКІАШ ЧУЭЦА ЙОЛАЯЬЙ

Дика эттача хапах пайда а эцаш, укх шера шоаш хьалкхеяь алата лаьрхІа йола хьажкІаш сихха чуйна яхара тІатеІІа къахьегаш боахк «Грозненски района «Ататинский» совхоза механизатораш.

Цхьа эзар гектара тІара хьуякъам чуэца безаш ба уж. Цу гІулакха 6 комбайн кхай тІа вралькхой механизатораша. ХІаьта 8 сентябрь хьатІаотташ 68 гектара тІара яраш чуйна я яьхай. хІара гектара тІара точараш а тІехьа 75 центнер а йоалкхаш.

240 гектара тІа ишта дика хьийкъа хьажкІаш хьалкдеяьй Социалистически Къахьегама Турпела Гантамиров Ширвание кулгалдеш йолча звенос. Цу звенон яраш санна дика хьникъай Къахьегача Цієча Байракхел «Знак Почетаи» яха орденаш лелаеча Вагапов Байке, Акаев Салмана, Магадее Іаддала звенота хьалкхеяь хьажкІаш а.

Комбайнераштa юкъе лаьржача социалистически яхье къахьегама овсарле лакхаІа йолаш болх бу «Херсонец-200» яхача ше лелача комбайна тІа вагІача Гайтамиров Оалхазарен «Херсонец-7» яхача тІехьатесса лелаеш йола комбайн лелаеча Вагапов Байкен. Юкъера лаьрхІача хІара диннахьа 10 — 12 гектара тІара хьажкІаш чуэц Оалхазара, хІаьта Байке — 5 — 6 гектара тІара яраш.

Укх шера пачхьалкхенга 2600 тонн хьажкІаш йохка елаш ба совхоза механизатораш. Цар леча балхашен кхебаьча хьукъамох хьахьокх из дектар толаме кхоачашде торо йолаш уж хилар.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

«Шера ихи эзар метр бурув а тохаш, цхьан шерен ях шерен скважина нистойоаккхаргья» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржальча Октябрьски бурув тохара балхий управленерча буробойшта юкъе хьалхалаттачарех цаІ я ноевич, бурувдеттарий гІоячаш мер 116 йолча буровой коллектив. Ер шу доладелча дена кхоьи ахи бІаь метр тарга бурув техад цо планал совгІа.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига бурувдеттар Клименко Валерий Анатольевич, бурувдеттарий гІоячаш Анфиногенов Игорь Александрович, Нарыков Виктор Николаевич, кхыбараш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) бурувдеттар В. Клименко, бурувдеттарий гІоячаш И. Анфиногенов, В. Нарыков.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

ЦхьайтталагІча пятилетна шоллагІча шера плани тІайица социалистически лехкарашки ханал хьалха кхоачабдара шоай эррига тороеш оаргиІІаьхача «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлоша дика чакхбаьккхар дІабаха бархІ бутт. Пачхаьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа цар аратийцар 135 эзар сома маьха товарни продукци 41 эзар сом мах бола нормативно-цІена продукци. ХІаьта заданел совгІа маьхала яьккхай 103 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тІаІертта къовсам лоаттабеча завода коллектива дика толамаш даьхад укх юбилейни шера цу лостамагІа. Пхе тайпара продукци я укхаза пачхаьалкхен дикала Знак йолаш арахецаш. Царех да П-310 яха цІара-цІураш, йиъ тайпара подъемникаш. Социалистически яхье башхадика толамаш дахарца белгальнна я литейни цехера Заярная Александра Николаевна керте латтача литейщикий. доазол арахьа дІайохийта продукци кийчъеш йолча ялхлагІча сборочни цехера Туранин Владимир Степановича кулгалдеча сварщикий бригадаш Лососинов Роберт Ильич керте латтача слесарий-сборщикий бригадаш коллективаш. Шоай тамагІа а долаш тІехдика мара продукци ара ца хецаш я уж бригадаш Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 140 — 150 процент кхоачашьеш хьинаре къахьегача цар хІаналехьа кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шин шера задани.

* * *

Халкъо эша товараш дукхагІа ара а хецаш, цхьайтталагІча пятилетна хьалхарча шин шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаьй Нохч-ГІалгІай химически завода болхлоша. Шоай производствении мощностех, балха ханах биаза пайда а ибоеш къахьегача цар тІехкхоачашду тІайица декхараш Ер шу доладелча дена планал совгІа маьхала яьккхай бІаь эзар сом мах бола товарни продукци. арахийцад 150 эзар сома маьха тайп-тайпара басараш, олиф, кхыйола продукци. Къахьегама овсарле лаьхьира задаи пхи процент тІехкхоачашъяьй. ДІадахача бархІ бетта планал совгІа хьа мел яь продукци из лакхьира чотагІа арахийца я.

Укх [illegible] шера [illegible] ла цехашта юкъе [illegible] социалистически [illegible] хьалхара [illegible] дІа ца хецаш [illegible] Царагуьлен Дауд Махьмад керте [illegible] [illegible]

Б. ДОТМАРЗИЕВ

ДИКА ХОАМАШ

Мехка а вай республика а дезача цІейнта сийлесица накъьбахара дика къахьегама совгІаташ кийчдеш ба «Грозэнерго» чуйоагІача № 2 йолча ТЭЦ-а энергетикаш.

Толаме кхоачашьяьй цар дерригача технико-экономически хьоькамий бархІ бетта план. Цу юкъа кийчъе езаш хинначул совгІа цар кийчъяьц 5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, потребителашта дІалхийтан 12 эзар гигакалори йІохкал Из толам бакъха карагІдаьнад оборудоване беча балха технологически режим тІехиийна лелаяр бахьан долаш.

Хьалха латташ я турбинни котельнии цехашкара Ю. Моргунови С. Валуеви керте латтача сменаш коллективаш, локомотива машинист Темирсултанов Ахьмад, электросеесараш З. Антонови Г. Майорови, кхыбараш.

С. ХАЧАТУРОВ.

* * *

75 километрал совгІа тайп-тайпара трубопроводаш яхний нарара шу доладелча дена «Грознефтеэ» объединенена чуйоагІача дІа-юха [illegible]

[illegible]

Андрей Георгиевич [illegible] «Электроэнергетика» [illegible] Новгородски завода дика [illegible] [illegible] [illegible] дени [illegible] [illegible] Цечена Сабарбие. 20—30 процент [illegible] сменин норманаш [illegible] [illegible]

СУРТА ТІА: С. Цечоев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

САЛАЙ БЕРКАТЕ ГЕКТАРАШ

Са тасса дукха ха яцар. цхьабаьнда. малхбоале шенсина. доагІаш дола ди дІайха хургдолга хоьи беш санна яр. Мека Іемад яцар хоаш Салем латтар гобаьнхьа.

Іалаи хІанз мара сомадоалаш дацар Бавьда. Висаитов Сала меттара Іетта тоьал ха яр. БІаь гектар хьаттаа дІалаьца уллача шай [illegible] ялла йисте латтар из шиина [illegible] сурто бІарг хьосташ. Дика хьийкъаяр хьажкІаш, хІара гІа [illegible] шишша, кхоьхха хьалаІа йоаллар. ХІаьта а сага яхаре чІоагІа лоархІаме хІана [illegible] мо, салем бай на [illegible] дол Ишта Салам [illegible] да а дар цун вадахи [illegible] дер. Цу [illegible] цин кхаи тІа кол [illegible] хьалха дІабола [illegible] хьажкІаш чуэцаш. ДІабаряьхедолла [illegible]

[illegible]

Лафета чу лега яьхар доцо бесса йола хьажкІаш. ХІаьта царна тІехьа шай «Херсонец» хаай тІа лькхар Висаитов Салас а. ЦаІ хьалихазача, цу сахьате шоллагІа йола трактор комбайна юхе хьатІадоаллаш дика бу болх хьажкІаш кхаи тІара колхоза хьатта дІакхуьйаш болча тракторнсташ Назиров Байсолта, Чилаев Хьусена, Альмурзаев Мусас, Умаев Салмана.

Ишта дІаболаделар цу колхозе плата хьажкІаш чуэцара болх. 350 гектара тІа индустриальни кипсане хьалкхеаьа [illegible] из бераьте культура. ХІанз боахаме хьажкІаш лелаераш чуийна баьхнаб хьалхара 43 гектар. Колхоза кулгалхой. [illegible] лелаераш, хьаьитта Висаитов Сала [illegible] лаьха ба хьаньам. План 30 центнер йолаш хІара гектара тІара 60 центнер хьажкІаш чуэц.

— ХьажкІаш дІанийна [illegible] деррнгаш а цхьатара дац тІа, — йоах колхоза кертерча агронома РСФСР [illegible] агронома Элуба [illegible] — [illegible] дІ [illegible] ХІаьта а [illegible] хІара гектара тІа 50 центнераш [illegible]

[illegible]

БОЛГАРЕ ХАЛКЪА ЦІЕЙПА ХЕТАЯЬ

Селхан. 8 сентябре, «Оргтехника» объединене культура ЦІагІа болгарски халкъа къаман цІейна — кортамукъален Дейна хетаяь торжественни собрани хилар. Цига вІашагІкхийттабар города предприятешкара, организацешкара, учреждешкара къахьегамхой, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий болхлой. вайцига болх беш болча болгарски гІишлошъярий группашара нах.

Болгаре социалистически революци хинна 38 шу дезара хьакъедьа доклад йир парте Грозненски горкома шоллагІча секретара М. З. Баймурадова.

ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛАШ

ЦхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера план вай республика дезаІІейна хьатІаоттача денга кхоачашъе дош деннача Вознесенски газобензинови завода коллективо дика хьоькхамаш гойт карарча шера.

БархІ бетта задаел совгІа 97 эзар сома маьха продукци маьхала яьккхай завода болхлоша. планал совгІа арахийцад 16.3 эзар тонн бензин. 23 миллион кубически метр газ. дика айевнай къахьегама овсарле

Завода цехашта, участкашта юкъе лоаттаеча яхье хьалха латташ ба Н. Тимофеева кулгалдеча товарни бийдала участка. А. Зандаков керте латтача компрессорни станци. А. Королева кулгалдеча КИП-ен автоматикай участка. Б. Бархинхоева кулгалдеча комбинированни установка коллективаш.

Карарча пятилетка шоллагІча шера бархІ бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш планал совгІа 2200 тонн гарга мехкдаьттех 2.8 миллион кубически метр газ яьккхай карарча шу доладелча дена «Гужанефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Из толам [illegible] [illegible] [illegible] хьаьчад О. Кокоевчаьш. Н. Кармаева кулгалдеча скважинашта капитальни ремонт еш бригадай коллективашка. Н. Леткинова керте латтача бригада мехкдаьтта доакхдеш Евтоев Іейсас кулгалдеча мехкдаьтта чакхдаьккхара кийчдеча участка операторашка.

Р. АУШЕВ

ФУ КИЙЧДАРА МЕЛО Ю

Гектара халача хьалашка болх бир укх шера алат чуэцаш тха [illegible] — Мартанойски района коробахама къахьегамхоша. Кхест-кхеста дІалхача догІаша торо хилийтацар алат чуэцара болх [illegible] тІа [illegible] [illegible] хІара хьатташка хьатІаьха [illegible] хинна алат [illegible] тІехь тІовьа [illegible] Цу хьалашка дІале фу [illegible]

[illegible]

НАХА — КЕРДА ТОВАРАШ

[illegible]

С. ШАДИЕВ.

[illegible]

Б. ХАСИЕВ

[illegible]

НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕН ЭКСПОЗИЦЕ ТОЛАМ

ЛЕЙПЦИГ, 7 СЕНТЯБРЬ (ТАСС корр.). СССР хьаяь 60 шу дизара хетаяь Советски Союза экспозици дунен халхьашта [illegible] Лейпцигера гуйран ярмаркаг баьхкарий терижи тІалоцаш я. ПартІатаьа Советски павильона халашка маьтна а [illegible] хул. Укхазарча экспонатех дукхагІа ярни [illegible] эттара хьалха дІахьокхаш я.

Укхаза баьхнарий а специалистий а шоагІа уйта тІаблаш я Советски павильоне лаьрхІача раздела дІахьокхаш бола Нохч-ГІалгІай АССР выставка. Мехкдаьтта доакхача установкай моделаша, медицински инструментаца вІувсаша, [illegible] леш хьаячча а [illegible] гонзаний кхьча а хІамама тешал ду Советски Іаьдала шераа республикэ доккхий толамаш даьха хилара. ХІана Нохч-ГІалгІайчене хьажи эзар совгІа тайпа промышленни изделии. Уж дІаухийт 10 тарга мехка. ГДР юкъе а йолаш

Укхаза хиннача пресс-конференце хьамакъ дир Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председатела М. А. Керимова белгалдаьккхар, Сийлахь-боккхача Октябро сдлантара хийцар йоххийи гІалгІайя халгьий кхел, уж массе а вагІараьа дегІадатнара шерра тороеш хьахийллар Цо хоам бир Советски Іаьдала шерашка республика промышленностъо арахоца продукци 50-зза дукхагІа хиннилгах.

Нохч-ГІалгІайчено айха бузамаш лоаттайт ГДР промышленни предприятешка. Цун «СевКавНИПИнефть» яхача институто ГДР специалистаьша цхьана дІаьу мехкдаьтта доакхилга эргадоахаш тоадара бола «Грозгипронефтехим» яхача Грозненски институто ГДР специалисташа захья а лоадаш хьаеш я парафин доакхча установка, «Красный молот» яхача заводо ГДР дІаухийт мехкдаьтта доакха оборудовани.

Республика экспозире боькха иах бир СЕПГ ЦК генеральни секретарь, ГДР Пачхаьалкхен совета Председатель Э. Хонеккер керте а волаш выставке баьхнача ГДР партийни пачхаьалкхени делегаша. Нохч-ГІалгІай АССР выставко тешал ду, аьлар цо, ленински къамай политика толаме хаиййоахаш хилара, Кавказа халяьаш сента шоагІа дегІадахнар социализма хьелашка мара чакхдаьккха йиш йолаш дац.

[illegible]

Б. ДОКУЛЕВИЧ

Парторганизацешка отчеташи хоржамаши

АЙБЕ КОММУНИСТА БЕХКТОКХАМ

«Малгобекнефть» НГДУ ОРС-е 31 коммунист ва, царех шиъ КПСС членаллае кандидат а волаш. Цхи бІаьн ах бІаьн сиг волча бохкхача коллективан кІезиго бале а боккха низ бу иза масса а сагІоралъа лерттІа партийни болх вІаштІехьбаьккхача, боккъонца парте бІухо волаш. Партийни бехктокхам лакха болаш хІара коммунист хила. Керттерча чуловцаме из уйла йолаш чекхъялар укх деношка ухкаш отчетно хоржамий собрани.

Юкъаьнашарча партийни организаце тьалхлецна коллективна карагІаьнначун критически мах беш, коллектива а партийни бюро а балха хин ча кховчамбоацараши гІалаташи гучалоахаш, сихагІа уж дІалахара. КПСС XXVI съездо дІалеххача тайпара юкъьанцарча партийни организаце болх тоабира наьхъаш белгалдоахаш яр партбюро секретара С. С. Ахриева ль доклад. Иштта дар ва юкъаш собрание коммунисташа лаь къамаьлаш а.

Партийни организаце балха керттера цхьа оагІув я коллектива хьалхашка латта дехкар кховчашдара беррига къахьегамех оарцагІбоахилга. Партийни собрание белгал ма лаьккхара, из шоай лохкар кховчашлдешалац ОРС-ерча коммунисташта. 94 процент мара кховчашъяьнац гоходе бахача нахага хІамаш йоккхара бархІ бетта план. Вешта аьлча налага дІа ца кховчаш дисад 130 эзар сома мехка тайп-тайпара товараш.

БархІ бетта план кховчаш ца яра соигІа дукха цІенхаштара кховчамбоацараш да юкъарча кхачан предприятей балха а. Царех дукхахьярашка кийчлу хІама чам боаш, геттара мец ца волча дуалургдоацаш хул. Чухь цІено лелавац, санитарни бокъонаш телхаю.

ОРС-а чуйоагІача дукхача тикашка юкъарча кхачан предприятешка хІана дІадаланза да сов маьхаш довзалга, харцахьа тарал озилга, дефицитни хІамаш къайладІа йоккхалга, кхыча тайпара мах бара бокъонаш телхаелга. Къаьстта во да цІенхаштта мах бара бокъонаш финансай дисциплинен телхар ба хьан долаш тешам байна бал хара дІабьхарашта юкъе коммунисташ хилар.

Цу кховчамбоацарех лийцар докладчико, собрание къамаьлаш даьча коммунисташа: торговле отдела начальника В. С. Танкиева, юкъарча кхачан отдела начальника Х. М. Хидарова, тикачи хІамаш йоххаш йолча И. Х. Энгеноевис, кхыбараша.

— Доха я торговле предприятей кулгалхой дисциплина, — аьлар ОРС-а механика Я. О. Зариева. — Шоай балхаш тІа цхьаболча кулгалхоша де доагІар ит деш моттигаш дукха нийслу. Цар шоай дисциплина телхаеш хилча, болхлошкара фу хьалеха йиш я цар? Дукхагіа даькъе из бехьан долаш дешта деза советски торговле бокъонаш телхаеш моттигаш ОРС-и балха нийслула, цхьаволча тикай коллективаша хІамаш йохкара планаш кховчаш ца елга.

Цо а собрание къамаьлаш даьча кхыча коммунистича а партийни бюро балха критика еш белгалдаьккхар, отчетах йолча хана собранешкен партбюро заседанешкен коммунистий, торговле предприятей кулгалхой отчеташка ладувгІа ца уттаьлга, дІахо йолча хана партбюро балхьнара ца цІенхаштара кховчамбоацар дІаданкха дезилга.

— Тха балхах цхьаькха хІама хьоахадаьлац е партбюро секретара доклада тІа а е собрание къамаьлаш даьча коммунисташа а, — аьлар ОРС-ерча гІоана болча боахаме хьаькарч лелаеш йолча Т. В. Пузенкос. — Укх шера май бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо белгалъяьккха Кхачан программа кховчашьеча чІоагІа леархІам болаш гІулакх да оаха дІадоладаьр. 455 хьакха я хІаша оаха кхоабаш. Цхы дІахо шерье лерхІаш-а я хьаькхарчий ферма. Къонача коллектива балха юшар фуд хьожаш, цунна эша новкъостал де доагІар партийни бюроси ОРС-а кулгалхошеи.

ХІаьта тхона эшараш дукъа да. СихагІа хьаьлъях яха ела фермана лаьрхІа йола гІишлош. Кара де леларгдоаш механизаци е еда хьахкарчашта гІунал дара балхаш. та. ЦІенхаштта йоакхо е ела дола доккъарец хиллйтара а. Оаха кховбача хьаькхарчий ранионе йоккха моттиг дІолоацаш хила еза кхачан предприятешка юхе юси тайп-тайпара отходаш. Тахханалла вІаштІехьдаьккхадац лерттІа уж гоаелген хаппахьа ферме хьаькхалген. ХІаьта кхачан отходаш хила еза яхиш, хьаькхарчашта дІадала кховчам беш ялат а лац тІа на. Иштта цІенхаштта йоакхо е ела ферме болх бераша транспорт хилийтара деша а.

Собрание къамаьлаш даьча дукхача коммунисташ белгалдаьккхар профсоюзи, комсомольски, кхыча юкъарча организацей балха кулгалдар партийни бюрос аелла лелаьйта дІахо йолча хана партийни балха из оагІув цІенхаштта тоае езалга.

Собрание белгал ма лаьккхара, цІенхашттара, кховчамбоацараш да слахьегамхошта идейно-политически кхетам балара лаьккхе а. Юкъ-юкъе мара болх беш хилац агитатораши политинформатори ши. Геттара кІезига къамаьлаш ду нахаца гІалгІай мехтала. Къаьстта лела лелабу коллективе наха атеистически кхетам балара болх. БоагІача тайпара къонсам доштабиц къаьнача ламах юхелиен дуламе гІулакхаш лелале гІергарнища. ЛерттІа йоакхо лац гойтара агитаце а. Партийни балха из оагІув товелга къаьстта лорхІаме да вай республикерча къахьегамхошта кхоъ цІей дездеча укх шера.

Белгалдаьха кховчабоацараш сихагІа дІалахара, партийни организаце болх дІахо белгала тоабира ле деларш; белгалдоахаш соцам тІаийцар собрание.

Собрание балха юкъе дакъа лаьцар КПСС МагІалбика горкома бюро члена, горолерча халкъа тІахьожама комитета председатела Д. А. Миронова.

А. БАСИЕВ.

БІУБЕННА НАКЪАБОЛХ ЦІЕЙШТА

Вай мехкен республикан дезача цІейшта сийлена накъабахара къахьегаш вахте аттача Нохч-ГІалгІайчен дукхача промышлени предприятей, гІишлони транспортни организацей, халкъа бахама кхыча доакъой болхлоша укх юбилейни шера доахача къахьегама толамех, яхье хьалхалаттарех дувцаш дола кехаташ дукха ух редакце укх деношка.

ЦхьайттталагІа пятилетка йолаелча дена шоай коллектив бІубенна къахьегаш хиларах язду тхога «Горскнефть» НГДУ планови отдела начальника **Е. Иванинас**. БархІ бетта планагІа лаьрхІачул соигІа маьхала яьккхай 508 эзар сом мах бола товарни продукци.

Къахьегама овсарле лаьккхара задани кхо процент тІех кховчашъяьй. Ер шу доладелча дена кхоаь электро энерги 600 эзар киловатт-сахьат да.

НГДУ коллективо доаха къахьегама толамаш гІа-гІа дикагІа хул теплого-технически мероприятеш чакхъехарах. болхаш [illegible] ер [illegible] тІагІаь мероприятеш чакхъехарах. къахьегам вІаштІехь [illegible] стимулировани йрен бригадни форма [illegible]. ХІанз укх [illegible] бригадни формагІа къахьегаш бараш 84,2 [illegible] ба.

[illegible]

Тахан — [illegible] **А. Тищенкос** [illegible]

[illegible]

рий машинисташа Магомадов Камма, Омаров Мовсара, кхыдар.

«Грозэнерго» районни энергетически управлене энергетикаш укх юбилейни

Письмой обзор

шера шоаш тІалийха декхараш толаме кховчаш дел хьабоагІаш хиларах, цар доахача толамашта юкъе новаторашеи рационализаторашеи хьинарс дакъа лоацаш хилар дувц шин корреспонденце тІа цу предприяте оператора **Х. Суруджанца.** Ер шу доладелча дена цар нийч а нь производствана юкъени хьача рационализаторски предложенеша баь пайда 63 100 сом да.

Рационализаторски болх дикагІа вІаштІехьбаьккхаб цоддагІча теплоэлектроцентрален Западни электрически сетийи коллективаша. ДикагІбола рационализаторашлоархІаш ба воккхагІвола мастер Липовецкий Евгений, электромонтераш Ищенко Иван, Хабаров Иван, [illegible] Тинов Анти, Усков Иван, Железнов Валерий, мистер Канарский Алексей, кхыбараш.

Хьехархочо **Ш. Коврасиевад** «Чечингстройтранс» производствени автотранспортни объединене [illegible] АТХ Байсултанов Зайнди [illegible] № 6 йолча ком. сомольски - молодежни бригада коллектив. Водителаши [illegible] кхоъ барам [illegible] дараш [illegible]. Укх шера дукха [illegible] материалаш [illegible] [illegible]. Октябри [illegible] водителаш [illegible] И Алибадов, М. Алиханов, М Подгорный, кхыбараш.

«Переменная а новаи [illegible] кхьюаш а СССР 60 шу [illegible] Грозненски [illegible] **И. Ветров** [illegible]

[illegible]

тІа ноагІараш дола ведраш, берий горшокаш, шана лаьрхІа йола ведергаш. вІашагІьелла «Ходос» яха агрегат, ацетон дІачу - хьачу детта автомат.

Халкъа эша товараш арахецилга дегІахкувлара къаьстта дика лел заводе цхьайтталагІча пятилетке, 1981 шера планагІа арахеца дезаш дар уж товараш лурчох арахиццарел 72 процент дукхагІа. хІаьта предприяте болхлоша уж арахиццар 78,3 процент дукхагІа.

Халкъа эша товараш арахецира укх шера хьалхарча бархІ бетта план дикка тІехкховчишьяьй химикоша. Пластмассови изделеш арахецара задани 106,5 процентий бытовой химе товараш арахецари задани 111,3 процентий кховчишьяьй. ДІабахача бархІ бетта планал соигІа торгови организацешна дІадахьийта уж товараш 98,2 эзар сома мехьа да. Халкъа эша товараш дукха тІех хозьгІа бос болаши хулийт.

Уйхаша яхье хьалхо латташ хиларца белгалъяьнна и В. М. Лунев, В. И. Богословцев, А. И. Сырыгин, Л. Шевченко, Т. Сырыгина, О. Латко, К. Костиев, [illegible] бараш керта латтача участкай коллективаш.

«Хьалхалаттар - хьехархо» яхаш корта а болаш а тха штатэ воацача корреспондента **И. Борисова** Гудермесски «Медииструмент» заводерчи [illegible] [illegible] Махмадах [illegible] Заводо [illegible] Махмадах къахьегаш [illegible] шу [illegible] Махмада балха тІа [illegible] моттиг [illegible] Коммунистически къахьегама ударник [illegible] смена [illegible] 140 — 150 процент кховчаш [illegible] продукци [illegible] [illegible]

[illegible] Махмада [illegible]

Оаха [illegible] Махмада [illegible]

БІаь шу соигІа ха я пачхьалкхен столица хинна дІаяттача Софиянна тІа къаман байрах урагІъеcІа. Царех тІехьхьара 38 шу халкъа ІаьдалагІа шерашта доагІаш да. Дукхьал уж шераш да боккъонца София товенна дІаяттараш. Болгаре столица шеръяннна ва Іеш къон а еша, хІанларча тайпара хинна дІа а яттай. ХІанз из республика йоккха политически, экономически, культурни центр я, цига ваха миллион соигІа сиг а долаш.

СУРТА ТІА: Советски Эскара — кортмукъале яьккхачун монумент.

О. ЛИТВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Георгий Димитрова цІерагІа

Итташ памятникаша махка лоаттаду болгарски халкъа бовчаа хьехархочуни Георгий Димитрова гІулакх. ЦхьабакъІда, нарех шиъ монументальностаца а ца воаккхаш, белгалдаьннача сабарцеи дега цхьалхалцеи цецвоаккхаш дар бовлаш дукха бац. Дукхьал иштта хетаделар сона Димитрова цІи леласча къаьнагІа йолча цхьан болгарски предприяте — Софийски машиннаькъа завода кхоа цунна дегІа памятник бІргадайча.

Георгий Димитрова цІи айхха ювлеиша я залода сийлахьча биографеца. 1919 шера укхьаля забастовка еш болча болхлоша - путейцашта хьалхашка дег чу дужаш къамаьл даьд цо. хІаьта революци котъяьннчул тІехьагІа предприяте коллектив даьккъала йийцай социализм хьалъеча доахача доккхийча толамашца Болхлоша къаьстта доккхал ду къонача республикана индустриализаци еча хьинаре дакъа лацарах правительства завода Георгий Димитрова орден ялара.

ДІаяха бІаьшере чакхйолаш йоккха йоала ремонтни мастерской мара ца хинна завод тахан даькъа йоккхагІ йола предприяти а хинна дІа оттай: цо арахец итт соигІача тайпара чоалхане продукци, хІаьта иштта электровозашкеи машиннаькъа кхыча техникашеи ремонташ ю. Аьлча кховнам ба, Болгареи Венгреи наькъашки гІолла лелача еррига вагонашта вІаш гІолла тележкаш цу предприяте хьаиь хилар. Цул соигІа, заводо хьае йоланый инь сод йола керда тайпа вагон - цистерна цхьалха гІа хиннача моделел 10 кубометр дукхагІа чукошши а шн тоиш яйгагІа а я), къаьстта тешаме тормозной устройствеш, кхыйола техника.

Іилма - технически прогрессана керда карагІадлараш хьинаре коллектива а хинна дІаоттадолаш да парахьалагІа пятилетка шераш. Заводе царалаше йола кхахьаганаш специаль чІоагІа [illegible], дефицитни болхлой кулгаш мукъадоахаргдолаш йола автоматически технологически линеш, «промышленни манипуляторан». Уж чоалхане декхараш кховчашдара заводе вІашагІъеллай предприяте инженерашеи мехка йоккхагІ йола Іилмахойи, Болгарески Іилмий, академен цхьайолча Іилма - тохкама институтийи Іилман болхлой вІашагІтеха йола Іилма производствени комплекс. Цу тайппара, геттара кІезигбеннаб технически кердадар кийчдаргара из производствана практически юкъедахьарга кхаччалца беш бола ник.

— Лакхаэффективни социалистически предприяти а ль завод дІаоттае тхона новкъостал даьд тхоай советски коллегаша, — аьлар завода директора инженера Димитр Ганева ТАСС корреспондента. — Шоашта болча автон дукхьа доацаш цар новкъостал дар бахьан долаш тха вІаштІехьдаьннад тоъал ловцача ханашка хІанзарча тайпарча техникана цех кийчъе. Йоккхасерийни производство хьае а тхоай еррига керттерча продукцена дикала лакхагІа йола категори — «К» знак лургйола гІулакх вІаштІехьдаьккха я. Тха болхлой контакташ хІанз а леласи я. Кердача формаца кхы тІи а тоалу оаха цхьана лелалу гІулакхаш. Сел дукха ха а йоацаш, масала, мехка машиннаькъаш тІара Іобаьннаб эггара тІехьара болгарски паровоз — хІаш цо шиІ моттиг хьалъьцай музее. ХІаьта завода коллективана хьалхашка чоалхане хаттар эттад — паровозаш тоадеш хиннача цехах электровозаш тоаду цех мента ергьа? Цунна а тоана новкъостал дир советски новкъосташа. Тха инженераш хилар Киевен Ригеи. ХІаьта цигара юха цІаккхьачача цар хьинхар эффект новкъахагІа йолча способагІа из миштта вІаштІехьдаккхалургда. Советски специалисташа технически гІо а деш халкъа Іаьдала хьалхарча шерашка хьанчи бало Іоин хулийт тахан а тІехьа производствени оидиахен арранжаммаш тоаен.

Андрей СМИРНОВ.
ТАСС корр.

г. София.

ЦхьоагІон лард

Укх тІехьарча массехк шера вІаштта лаьм а хуйна а луш дукха ух вежарашкирча Советски Союзе тха болгарски гІишлоний специалисташ. КІезига бац уж Нохч-ГІалгІайчене а ДукхагІбараш болх беш ба «Грозтрубопроводстрой» треста чуйоагІача кхаь гІишлоп-монтажни управлене, хІаьта тха комплексни бригада къахьегаш я № 1 йолча СМУ коллективе.

Дукха нах чубоагІаш а Иорданов Иордан керте латта тха бригада. ХІанз оаха хьалъеш латт ях миллион сом гаргга сметин мах боли скори медицински помоща станци. Цун больничи комплекса чуйоагІа кхолда вІаштІара аь административни корпус, профилактически технически ремонт ергйоли цехи мойкеи шийна а чуйоагІаш 30—40 автомашина чулаттаргйола гараж.

Ер объект юкхьинна дена хьалъе боланьраши укхаза керттера дола гІишлон - монтажни балхаш даьраши дукхьал тха комплексни бригада коллектив я. ХІанз тхона хьалхашка латташ да доккхий декхараш — оахош хьалъеш йола комплекс ер бутт боолехьа боккъонца кийча а ль эксплуатаце дІаялар. Де дезар дукха дисадац. Деррига хІанзчул тІехьагІа оаха кховчашде дела балхаш 70 эзар гаргга сома мехьа мара дац. хІаьта оаха беча балхага а цул соигІа тхона гІо де баьхкача кхыча бригадий болхлой къахьегамга а хьежача дог тийша да тхо оахош дения доши Нохч-ГІалгІайчена дела долча цІейшта сийна тІаийца социалистически декхараши дизза кховчаш а деш. цу дезача дения дика къахьегима соигІат кийчдергхиларах.

Тахан оаха дезду тхоай халкъ фашистски гІаьрахоех мукъадаьккха 38 шу дула къаман цІей. Дукхача советски наха шоай синош дІадениад тха Даьхе мукъайоаккхаш фашисташца лира лоаттабаьча тІем тІа. Дукха да тха мехка советски турпали сийни оттадаь памятникаш, обелискаш, цудухьа тамашийна хетац тхона дерригача Советски халкъо а тхоца цхьана тха къаман цІей дездеш хилар.

Шипкерен Плевнерен дена хьадоагІа вай шин къаман цхьоагІонна лард алла дола вежарий доттагІал. Дукха къахьийлад Советски нахо тха халкъа боалам юхаметтаоттабеча хана тхона гІо деш. ХІаьта хІанз тхо а даькхад шушта тхоашта моггача тайпара цоана гІо а деш бехктокхамеи чоалханеи йола гІишлош хьалъе.

Аргда из тхоай бригадирах Иорданов Иорданах. Дикка ха я из шун мехка гІишлош хьалъеш вола. Цо хьинаре дакъа лаьцад Москве олимпийски комплекс хьалъеча. цхьан посольства здания отделочни балхаш дера. КІезига дакъа лаьцадац Грузе тайп-тайпара компрессорни станцеш хьалъеш. хІаьта ер объект хьалгІаь тхо даьнначул тІехьагІа тха бригадира хьалъе йолаергья Червлении станицера компрессорни станци. Цо хьийгача къин боккха мах баьб тха правительствос. Цунна еннак «СССР-е хьинаре къахьегарах» яха доьтон борлен орденаш. Иусанна йола борда ордени «За трудовое отличие» яха советски медали еннай тха прораба Игнатов Кириллa а. Тхоца цхьана болх беча советски новкъосташа чІоагІа сий ду тха бригада хьалхалаттарий Кефиринов Косталина, Джибин Славчий, Атанасов Минюй, Хасанова Нурией, Петрова Любой, Диклиева Гроздиннай, дукхача кхычар. Укхазара тхоай болх чакх а баьнна тхо цІададахачул тІехьагІа тхона даим дагадаттаргба тха Грознера новкъостий М. Горчханов, А. Костоев, Б. Чагаев, С. Борнев, С. Хумгоев, кхыбараш.

Дукха тха новкъостий зама а Грозне бахи бусаргба. Укхаза маьре а яха Л. Н. Толстоя цІерагІча университете дешаш я Деменова Цветыика, ший маьраца укхаза юсаш я Нурие Хасанова. Иштта вІаши чІоагІлуш латт вай интернациональни бувзамаш. Таханара тха цІей шун мехка беррига наьха цІей а хинна дІаьттад. цудухьа сона лов уж беррагаш а цу дезача денца даькъала буаца.

Н. ДИКЛИЕВ.
комплексни бригада бригадира заместитель.

БОЛГАРЕ ЯЬ «МОСКВИЧАШ»

Тешаме, экономични, практични машинаш хиларах де а доагІаш сий деш я Болгаре «Москвичаш» яха легковой автомобилаш. Городий улицашка, городал арахьарча кирнаькъашка, юрташка къьерча наькъашка гІолла лела итташ эзараш автомобилаш — шаьрленна сурт да. ЦхьабакъІда, теркам тІаоаш ла уж ерригаш а Болгарена шийна чухьа... «хьахинна хилар».

Болгарски «Москвичаш» вІашагІъехилга вІаштІехьдаьннад Ловечерча «Балкан» яхача машинашъеча комбинате НРБ-ена оатхалийн маьженнийн керттера даьъа лоаттадеча Ленински комсомоли цІерагІча Московски Автозаводаца («АЗЛК») кооперироване хьинкъехьарча соглашенегІа Комбинате автосборочни заводе хІара шера вІашагІйоли 15 эзар соигІа машин. хІаьта ерригаш а. 1966 шера ловечски комбината конвейер тІара НРБ-е эггара хьалха вІашагІъелла «Москвич» Іоьвлча дена. «Балкана» кованІарашкара араьннай 150 эзар соигІа автомобиль.

— Тха ловечски «Москвичаш» хиш цу тІадам сана вІаши тара я шоай московски вежараша, кхыметтел эмблема «АЗЛК» а ше йолча тайпара йитаи, — яхаш дувц комбината автосборочни цеха начальника инженера Христо Зыркова ТАСС корреспондента. — Кхетадеш ма дар, малал тешам боларо аь ва лакхбу коллектива бехкахам лакхув боаьха кийча продукци гІехьика хилийтар дукха цо лоаттабеча къонсама.

ВІашагІъехкача автомобилий дикали тІахьожам лоаттабеш, «саратовски система» ларде уллаш йола йиза система кийчъяьй цехе. Йоах Х. Зыркова. Юткъанцара маьженаши оатхалашки хьайийргара долиденна а кхы дІахо а монтажни конвейера ерригача участкашка вІашагІъехкай лаьрххІа йола тІахьожама группаш. Конвейер тІара Іоьвлча слатчикий группо дІалоах монтаж еча хана гучаладьнна доккхагІдола сакхаташ. Тохкама хехначули бухеошаш хьежа баьнначула тІехьагІа потребителашта дІалхьийта кийча я автомобиль. Болхлой хьинар айдар дукха отваль ноицисенш я. хІаьта, нагахьа сакна боак йийча, цун мах Іобоакх бехкечун наряда тІара.

Дикала тІахьожам лоаттабара беш бола болх бІарча хьайийцача кулгалдеш я еррига производствени звенъяйи кулгалхой юкъе а болаш йола заводской комисси. ХІара кІирана цхьазза вІашагІкхет из кийчача продукце дикала лелаш дуаца, керда эффективни технологеши операцеши кийчъе а юкъехьа а. Цул соигІа кІирашна цхьа вІашагІкхет комиссе заводе болх беш бола АЗЛК вакилаша. Комиссе инициатива тІа Ловечски предприяте вІашагІъехка а хІанз болх беш я и автосборшикий квалификаци лакхьа курсаш.

Автосборочни цехе дІалувкхча цу сахьато хетаяу АЗЛК цхьан участке хьиженачна сана. Хьо дІа мел хьежача метте гІобаьккха басарашна къегарах йовзаш йола «Москвичий» маьженаш йоланлаь хинна Іаь ях, чогІа ИэкъыиІа а чІоагІлу укхаза Сийлен улга тІа хьалтеха лоакхача московски предприяте хьалха латтача болхлой суртащ, москвичий социалистически декхараша.

— Тамаш ма елаш, — аьлаьеж Христо — АЗЛК-яцара тха бувзамаш алькха производствени кооперироване дикка шерагІа да. Дагадоххарагіа аьлча, московски заводе а оттадаь иштта Сийлен улг — тха хьалха латтарий сурташ тІа а долаш. ВІаши доахача толамашка лаьрхІа хьеж тхо. технически информаци дІа-хьа тел тхоаш бувзамаш кхыча доакъошка а дегІакхувл оаха. Нач-ханнахьа вІаштІехьдаьккхад оаха тха болхлой бераш салагІа Москве ухийтен АЗЛК болхлой бераш тхацига доагІийтен.

Шиъна а заводо цхьана делаеча гІулакхаша, шекъ йода паш, новкъостал ду шин мехка юкъера доттагІал дІахо кІоаргдара. СССР-е Іомаболла баха хинна дукхаж специалисташ айхха доттагІалле гІулакхаш лелаш. За московски автомобилашьерашна — цар шоайла къахаташ дІа-хьа кхыйт вІаши дІа а хьа хьашагІа ух.

ХІанз кхы салем боаш хьежаш да тхо керда модель «Москвич Люкс» — арахеца доладаларга. Белгалдаьккхадаь Х. Зыркова юкъера ІадахакІацца кийчлуш тхо долча хана. — Дог тийша ва со, вай болгаро-советски «Москвичий» сийле фо дІахьорах.

Анатолий МИХАЙЛОВ.
ТАСС корр.

София.

Оаха дег тІара баркал ях

Вежараша йолча Болгареи Румынеи хинна укх деношка цІенаш вай республикера Ноний туристски групп хьехархой, Грозненски мехкадаьтта института, Нохч-ГІалгІай пачхьалкхени университети преподавателаш, студенташ, ДоттагІой дийхаш, цар кхьйааний гІалашкара, культуре лааьи дуарп групп кул [illegible] КПСС Грозненски горкома отдела заведующа А. Сарычевос.

[illegible]

Цахьа хилар тхона новкъостана Париже советски туристий группи хилар тІема - историческими музее. Укх городе да [illegible]

[illegible]

Дег тохадолаш дукха хІама дагаенна [illegible]

[illegible]

[illegible] Румыни [illegible] Тіа вежарашкха [illegible] хІаьта [illegible]

[illegible]

... поэта Михая Эминеску [illegible] памятник [illegible]

[illegible]

Дукха хІама [illegible] тхона вежарашка долча мехкашка байтар керда [illegible] къастай.

Итташ шераш да Балахния Афанасий Захарович Б. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе операторалла болх беш вола. Социалистически яьхь даим хьалхалаташ вола А. Балахнин ма кагирхой хьехамча а. Дукха бе укхаза а мехкдаьтта чакхдоахача кхыча заводашка а цо Iома а баь шовшкара масал а телаш хьинаре болх беш бола кагирхой.

Къахьегамен сийлахь боккхача Даймехка цIемеи ветерани сурт хьалтеха доал завода йиъалгIча цеха Сийлен улга тIа.

СУРТА ТIА: А. Балахнин.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Дикагiйола опыт — массанена

ДЕГIААХАРА НАЬКЪАШ

Шекара свеклай хьуаькъам дикка алсамбоаккхат хьабоагIа тIехьарча хана Шалински района «Шалинский» совхоза къахьегамхой Масала, иiсаагIча пятилетка хьалхарча шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 278 центнер свеклаш чуийца хиннаале. иттлагIча пятилетие 432.4 центнер чуера. Йоккъал лаьтта хиннадле а дика хинар соакха чуберпабаь хьуаькъам а. ХIара гектара тIара 430.0 центнер шекара свеклаш яьлар. Цудухьа цу совхоза опыт республика кхыча боахамашкарча кхаш леладераштa дIайийлача баккъехьа хургда.

ЭГГАРА хьалха 1971 шера дIайийра цу совхозе шекара свеклаш 60 гектара тIа мара кхевь йовццаше а кIезига бар хIара гектара тIара чуберзабаь хьуакъам — 139 центнер. На гIулакх ништа малагIа бахьан долаш ниiсденнад дувц цу совхоза директора Абаев Баки Даудовичи.

— Тха боахаме дукхьашха шекара свеклаш дIийийнача хана хала дар на культура кхелра нахьи белам тIибахийта. ДукхагIа доле балхаш кулг кара дора, технологи вела яр Цудухьа кIезига бар хьуакъам а, на кхебирах наха лу ахча а. Бригадираша оазбелам беш моттигаш а нийслора. Масала, шоашта дукхагIа бовзача белчи наха шекара свеклаш дикагIа тIаьнна, оасар кIезигагIа дола кхаш дIалора лелале, цул совгIа цхьаннена гектара меттел 1.3 гектар душ, вокхана гектар я ьле 0.8 гектар мара ца луш моттигаш а нийслора. Балха бахкийтар духьа нахага шоашиа дулургдоацар дергда оалар цхьаболча кулгалхоша. Цу гIулакхаш хьадечох дог эккхийттар наьха.

— На деррига оалангара дена хувцаденнад хIанз, — йоах директора. — Хьадьчох доагIар дIалу хIара сага. Цхьаболча дезалаша лелае иттех гектар шекара свеклаш хьа а нийце 6—7 эзар сом довикх Масала, Цицаева Зайнапа соакха шийн беришца лелае 15 гектар шекара свеклаш хьа а нийца. хIара гектара тIара 600 центнерал кIезигагIа боацаш хьуакъам чу а бена 11 эзар гаргга сом алапи нийцар. ХIаьта на культура кхееш эггара дукхагIа пхе бетта мара болх бе а безаш Планаш тIехкхоачашъярах кхы тIа а ахча даларал совгIа елат доакъар. цхьаи килограммах 38 кепиг мара ца доаккхаш шекар, кхы мел ашар лу. ХIаьта болх чакхбьаьлча толашагIа бараштa мах боацаш туристически, хIаьта салоIача цIеношка баха мах боацаш путевкаш тел. Соахки, масала, тха боахамера 40 гаргга саг ГДР-е баха салоIаш хилар. ЙоаIl оча йоахкоиги, хьадечох хьатIадоагIачунга хьожжа кхъа а хьег наха. ХIаьта хIанз, цхьаболча болхлоша хIара гектара тIара 800—1000 центнер а совгIа а хьуакъам чуэцача хана, шекара свеклаш лелае белам бараш эшачул а дукхагIа хул.

Лакхе белгалдьинкха хинача тайпара, хIанз совхозе гIолла чуэцаш бола цу культура хьуакъам 430—440 центнерга дIакхоачабьаь боахаме. Миштa?

МоллагIа культура дика хьуакъаяр лаьтта кийчдирца дIадолалу. Шекара свеклаш дIаюп кхаш ши кхо шу даьлча хувц цу боахаме. На культура дIаюргйола нха хьалхе белгал а даьнхе. хIара гектара тIа 7—8 центнер кхоачийташ минеральни удобреш а тессе эпба оах. ТIоккха Iай. февраль бутт чакхбоаллаш, хIара гектара тIа кхы тIа а 5—6 центнер кхоачиитаи минеральни 40 — 50 тонн кхоачийташ органически удобренеш а тайсе цIаьнка оаж. Лаьтта хьалдара, тIоадал Iоалра лоархIаме да на гIулакх.

Йай республика дукхагIдолча боахамашка юкъе юкъ а ца юташ дIадуа шекара свеклай ги. ХIаьта цу совхозе кхыча тайпара бу на болх. БаьцоагIашта юкъе 7—8 сантиметр юкъ хургйолаш пунктирни хьисапе дIадуа ги. МалагIа пайда лу цу гIулакхо?

Пунктирни хьисапе ги дIадийча шоайла цоакъарле а ца ел хийцца дегI дахь баьцоагIаша. цул совгIа механически культиваци е йиш хул, оасар аттагIа дулу. Цудухьа ништа дIайийна шекари свеклаш лелае боккхача белимца дIаэц наха. Цунна тешал деш цхьа масал доаладу Баки Даудовичи.

— «Джалка» совхоза хинна пиьлагIа отделени укх шера тхони хьаеннай, — йоах цо. — Белгатой яхача юртара нах ба цига болх бераш Укх шера цу отделене пунктирни хьисапе 120 гектара тIа дIайийна шекара свеклаш хьатIаьнна шоашта бIаргайча уж лелае геттара раьза болаш дIаийцар Белгатое бахача наха ХIаьта хьалха цхьатарри ги тоссаш дIаюш хиннача хана лелае на культура дIаэцa нихига дехар деш лелаш хулар специалисташ. Хьуакъа а дика хьийкъай цу отделене дIайийна шекара свеклаш. ХIара гектара тIара 100 центнер яргхилара шека яц, хIаьта хьалха цу отделене 150—160 центнер мара чуэцацар.

Кхы а цхьа хIама да белгалдаккха делаш. Нагахьа санна юкъе юкъ йоацаш шекара свеклаш дIаюпш хIара гектара тIа 15—16 килограмм ги тасса делаш дале, пунктирни хьисапе дIаюпш 6—7 килограм мара дезац. Шекари свеклаш кхеярга дIадолар лохдара на мел лоархIаме да кхетаде хала дац.

Пунктирни хьисапе шекара свеклаш дIаера опыт Краснодарски крае, Украине кхаш Iомайир цу боахама специалисташ. Мехка промышленносто хIанз а керттерча даькъо арахецараш хаддаза ги тоссаш мара доацача, пунктирни хьисапе ги дIаде торо хулийташ доа дискаш цу боахама мичара дена? — аьнна хаттар отта мет. Уж дискаш совхоза гоазанчаша шоаш хьаденд.

Шекара свеклаш лелаеш деча балхашта юкъе эггара халагIа бар хьуакъам чуэцаргa ба, аьнна ала йиш болаш да майрра. ХIана аьлча, свеклаш хьаахкарал совгIа, царех хIиравр лаьттах цIенъе а ела. На болх беш боахача наьха къахьегам аттача баккхара, хьуакъам цIена чуэцара йоакхо ю совхозе.

— Шекари свеклаш чуэциш йола ши комбайн я тха боахаме, — йоах Абаева. — Цхьабакъда, царех бизза пайда эца йиш хилац. ХIана аьлча массанахьа тIера ниiса даш кхаш. Цудухьа комбайно тIера лордаш хедаярал совгIа, цхьайолча хана свеклаш а тел нийсса ахаш дIайоахаш. Цул совгIа, тха лаьтташ сов чIоагIа долаш кастаста йохи а йох комбайнаш. Цудухьа царца эггара дукхагIа эце ткъо процент мара чуэцалац шекара свеклаш. ХIаьта а дукхагIйола свеклаш механически «скоба» яхача агрегаташца чуерзае вIаштIехьдоал тха Хьуакъам цIенагIа чуэцар духьа уж агрегаташ арийоах комбайнаш чанхьяьннача кхай тIа а.

УКХ ДЕНОШКА чуяца йолаьй цу боахаме шекара свеклаш. Инитоцчшa саннa лаьрххIа отряд вIашагI а елла бу на болх Мигомидов ИбрахIама кулгалдеча цхьоалагIча отделене. Энгласова Соакхунтек цун йоIо Хазанеи кулгалдеча шин звено 180 гектара тIа кхейий укхаза на культура ХIаьта цу шин звено коллективаша доаш денна план 250 центнер йолаш хIара гектара тIара 500 центнерал кIезигагIа боацаш хьуакъам чуба. ХIанзарчоа хIара гектара тIара 520 центнер йоал.

Шекара свеклаш лелаера дикка пайда а бу совхоза. Масала, соакха 182 эзар сом цIена пайда хилар боахама. На хьакул керттерча даькъе планаш тIехкхоачашъярах Планах дIалуча хIара центнерах паччахьалкхено 3.5 сом мара ца лой, планал дукхагIа дIалуча хIара центнерах 5.25 сом лу. Укх шера лазаш 140 эзар йолаш 270 эзар сом пайда бе лаьрхIад совхоза шекара свеклаш лелаечар?

— ХIанзарча технологех болх бойя хIара гектара тIара 500—600 центнерал дукхагIа шекара свеклаш чуя карагIдаргдац совхоза кхаш лелидераштa. Цудухьа хьуакъам кхы тIа а лакхбара ампольцаша санна на культура кхееш индустриальни технологех пайда эца лерхI оаха дIахо йодача хана. Ништа на болх вIаштIехь ца баьккхача Кхачан программа кхоачашъеча гIаьххьа дакъа юкъедахьа вIаштIехьдаргдац тха, — йоах Баки Даудовича. — Цхьабакъда, лаьрхIар чакхдаккхара де дезаш дукха да. Эггара хьалха тIера дика нийсде деза деррига кхаш. На гIулакх ца дича цхьатарра кIоарга. нийса ги дIаде вIаштIехьдаргдац сеялкаша. цул соагIа боагIа пайда эцалургбац индустриальни технологех шекара свеклаш дIаюпча хана тоссаш йолча гербицидех а. Кха нийса ца хилча хийцца болх булургбац хьуакъам чуэцача хана комбайнашка а. На цаI да. ШоллагIдар. ХIара свекла лордех, лаьттах дика цIенъяьчул тIехьагIа мара дIалаша техтара [illegible] доацача заводе. ХIаьта ямполошa лордех мара цIеx ца еш, на гIулакх а комбайнаша ду. дIалу [illegible] дашка шекара [illegible]. На дустриальни технологех свеклаш кхееш [illegible] тайпара бе йиш а яц. ХIана аьлча, на культура дIае лаьтта кийчде доладича дехт шекара свеклаш заводе дIадаладиа деррига балхаш цхьаи комплексагIа механически хьисапе ду. Кхы а цхьа хIама да. ХIанз, къахьана хьисапагIа оаха шекара свеклаш кхееща хана уж деле эггара дукхагIа ши гектар мара дIалацац цхьан гаго. На бахьан долаш мая бетта хьа а эшаш декабрь бетта балхара мукъавоалийташ 430—500 саг лелаву оаха. ХIаьта индустриальни технологех свеклаш лелайича оасар кIезигагIа а долаш хьуакъам чуэцара болх бе аттагIа а долаш цхьан сагата хийша 4—5 гектар лелалургья. ХIаьта 120—130 саг мара эшаргвац ялх бIаь гектар шекара свеклаш лелаяра. Царна бе Iай а шорта болх корабоагIаргба боахаме, хьанйбеши дIабоахаш лелабе а ца безам. Кхы а цхьа хIама да тхона къуллаш. Шекара свеклаш дика хьуакъаяра хIара гектара тIа 13—16 центнер лаьтта пахача хана а тоссаш, юкъера лаьрхIача 20 центнер минеральни удобрени кхачинта еза шера. ХIаьта лаьтта оахача хана 7—8 центнер тасса мара карагIдалац тха. царна оаш хаинахьа тхо Iалаш ца дар бахьан долаш. Масала, калийни, фосфорни удобренеш гурахьа ца тайсача пайдана яц. бIаьсти тайсача лаьттаца дIаэ кхоа а ца еш шекара свеклашта цар цхьаккха новкъостал дац.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЮБИЛЕЙНИ СИЙЛЕНО ДЕКХАРИЙЛА ДУ

Советски кепайоазон флагман 1983 шера

Укх шера советски кепайоазон флагмано — «Правда» яхача газето — белгалдаьд шийн кхоалгIе итт шу дизар Советски паччахьалкхе дIаоттача а дегIайоагIача а деррига исторически наькъа тIа В. И. Ленина хьахьелла на хIара денна арадоала газет вай ерригача прессана къахьта масал а хьокхам а болаш хьаденад. Юбилейца дувзадена «Правда» яхача газетага дайтача моаршал тIа КПСС ЦК белгалдир. «Правда» шийн дошха сий даьккхад даим бахаргболча ленински хьехама боккъонца йолча социализмаь карагIдаьнна. рашен яа тIех хиларан кIаьд ца душ пропаганда еш, империалистически идеологена, оппортунизмана, ревизионизмана духьала машар боацаш къуаcаш хиларах. «Правда» яха газет — партена обществанен хетачун боккъонца йола трибуна «Правдана», ерригача вай прессана а сакна. КПСС XXVI съезда исторически решенеш толаме чакхъяхара, цхьаннтадагIча пятилетнанен 80 шерашген оттаь йоккхий социально-экономически программаш кхоачашъяра гIо дарал партийни публицистика средствашца советски наьха идейни тешам, къахьегамна коммунистически гIулакх хилар обществана хьалхаш на боккъа белктоккхам хетилте хьалхтедарал лоархIаме гIа декхар дац»

Дага тоам а хулаш белгалдаккха материда правдистий коллективо газета хьалхашка оттаьа декхараш укхалемаш тIера на кхелаш кхоачашъе аьнна тIаьнцалга «Правда» хиза, деналча [illegible] чуть а дунен арене а [illegible] гIулакхашта. ХIанз газета оагIонаш тIа [illegible] йола моттиг дIалоаш [illegible] хилар лоархIаме политически событи — новкъосте Л. И. Брежнева докладагIа СССР Кхачан программа чIоагIкьаь КПСС ЦК (1982 ш.) Пленума майцара. Наха икетаергиолча тайпара дIайовзийт, мехка экономикан дегIайоалара [illegible] хьалт [illegible] айяра керда [illegible] Пленума решенеш

[illegible]

сессета новкъоста Л. И. Брежнева ядерни гера хьалхагIа юкъе ца даькха дIакхайкадеш Советски паччахьалкхено декхар тIаэц аьнна яхьийта послани дунен тIа хьаллаццийтара. Советски Союзо дер ядерни кхыча мехкаша доре ядерни тIом хилара кхерам дIа ма баргбарнa.

«Правда» белгалдоал бакъдар дувцаш Iилман дарда тIа, объективни хиларца. «Вайна эш низза а бакъйола а информаци», — яьхад В. И. Ленина.

Дизза а бакъ а дар — на долаш долчох вайна гонахьарчох а дегадоаллачох а, гIаддугачох а гIайгIаянтачох а къахьта. цIенхаштта дувцилга На — вай сийлахьйоккхача Даьхенна карагIдаьннача доккхача хIамах, вай нахах. цар толамехи проблемехи. вай бахара социалистически хьисапах дола дувцар. На — дунен халкъашта юкъерча вахарах, вай парте, паччахьалкхено машар, кхохкам кIаьдбалар, тера Iодиллар бахьан бечa боккхача билхах дола дувцар

Дизза а бакъ а дар — на доккхий рапорташ, тIахьехамаш, ловунгаш хинна ца Iеш вай проблемашa хьалонашa, кхоачамбоацараш а аьттув ца баьинар а. ХIаьта «Правда» низзача олица дувца, общественноста уила царна тIаерзае, проблемаш, кхоачамбоацараш дIадахара нах оарцагIбаха, на дара наьхьаш а средствашa а лаха iIерт. Газет бандир гуш, ирача хаттарех ца къехкаш, царна шийн хиннаьа а дизза а жоп дала гIертал да.

Газето нахага дIайовзийт марксизма-ленинизма. Iилман коммунизма сийлахь [illegible] вай вахара хьисап вай морали принципаш. «Правда» нахага дIайовзийт партен правительствои решенеш, царна пропаганда ю, советски хилнъ оарцагIдоаx вIашагIтол уж решенеш кхоачашъяра, общественна хетар хьалуяйт [illegible]. Мехкa керттерча [illegible] дIайоарашa [illegible] партена [illegible]

[illegible]

къина дукхача нъамий дезала вахара а ТIеххьарча хана «Правда» тIа кIезига хиннапи дош оттадеш йола материалаш, нахах йола очеркаш, цу лоаман крае хиннача лоархIамеча событеех йола репортажаш. Ништа, газето массехназа йийцай лаьттан кIалхарча хих пайда эцара проблема. «Правда» уйла тIаухийт хьажкIашш комсиплш лелаерий толамашта а къоастадалза долча дешашта а. Хьашт а долаш яздьд газето укхазарча салаIара кIаьхни йолча моттигий пайда эцанза йолча торонех.

«Правда» массаза а гIерт дукха миллионаш болча газет дешараштa Къулбасель Бапказера цIи хеза нах дIабовлийта. ТIехьарча хана кепатехаи Социалистически Къахьегама Турпалех «Агропинпром» яхача Дагестански объединене директора Н. Алиевхи Нохч ГIалгIайчен парте Урус-Мартановски районна хьалхарча секретарах А. Кагермановхи, Къулбаседа - ХIиричченерча СССР Лакхехьарча Совета депутатах, Саловски свиноводцинкови комбината проходчикий бригадирах В. Вахниах гаьнарча черсий-балидирой юртарча дукха делал болча Афангаdaex дувцаш [illegible] очеркаш.

Газето шерра шийн оагIонаш дIатиннай партийни, боахама балхахошта, болхлошта а колхозхошта а интеллигенце винална. Газет дешарий уйла чIоагIа тIаоаш хилар «Хьана социалистии иегун?» аьнна Социалистически Къахьегама Турпала, «Магнит» яхача Орджоникидзевски заводи фрезеровщика Ф. Ногаева, «Хьанна гIорена со цхьан наьккагIаь», Социалистически Къахьегама Турпала В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора И. Воденникова, Дагестана [illegible] «Со вош эрена хийна вахь стальиш а «Кемне» яхача Нальчикски совхоза директора Б. Уманнова «Дроновий хIамаклаш а ца деча аьнна «Правдага» дийла письмо а.

ХIанзал а оттаьй «Правда» [illegible] берибонча [illegible] 1983 шера хьал [illegible] «Правдана» шийн [illegible] декхар гу КПСС XXVI [illegible]

[illegible]

тикен самокритикен дегIадоаларa дукхагIа уйла тIадийта, боахам лелабара партийни кулгалдара опыт къаьгагIа хьахьокха. Уж дешаш дувцаргда «Коммуниста сийн авторитет», «мел эца деза шийна хьа тIа?» «Юххьанцарчар гIулакхаши йоаккхонаши», «Кулгалдара стили методаши», «Идеологически балха дикал» яхача а кхыча а рубрикашта кIал.

Партийций вахари болхи бовзаргба шоана «Деткъаьлагачар коммунисташ», «Iа гIулакх дер», «Саг а цуи болх а» яхача очеркаш тIа. МатериалагIа дикагIа хилийта гIо дергда тIадоагIача шера а кхайкаергйолча дикагIча очерка йолча конкурсо.

КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.), майски (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяр мишта лел дувцаргда «КПСС XXVI съезда решенеш мугIара тIехьашка», «Боахама доал дара механизм эргайоах», Проблемаши хетараши», «Транспорт — экономика хьалхайоахар», «Энергетика — хьалха латтар», «Экономика кхоа беш хила еза», «Кхачан программа — чакхьаккхара наькъаш», «Гектаро дур алсамдинкха», «Хьайбан боахам — хьарни фронт» яхача рубрикашта кIал. Газет дешараштa дукхаелаенна «Экономически обозрени», «Экономиста бIаь мугIа» яха рубрикаш кхаргйолаш я. Газета тIа йоагIаш йола моттиг дIалоацаргья Iилма производстваца ра бувзам чIоагIбарах йолча материалаша. Редакце дIахо а яраехаргья [illegible] социалистически экономика [illegible]

[illegible]

къахьегама коллективай лоархIам дIахьокхар.

Газета тIа хургья: «Iилма: дегIадара наькъаш», «Тохкамхочунна уллув», «Учительскера къамаьл», «Делала дигабила», «Художники хан», «Культура мастераш», «Искусствай дуне», «Ха, нах, мораль», кхыйола разделаш. «Даим халкъа дегашка», «Цу деной сийле йоаргьяц», «ГIулакх ду Советски Союза» яха рубрикаш а йолаш газето дIахо а дувцаргда граждански а Сийлахь-боккхача Даймехка а тIемашка вай бIухоша нарагIднийнарех. Советски Герзашцарча Низий вахарах, дешарах.

Редакце дIахьохьоргья газет дешарий письмош хIара номере хила дезаш йола традици. 1983 шера юсаргья «Письмон лерагIа». «Письмой ю уйла», «Почта ешаш», «Газет дешачарна хетар», «Тха приемне чура», «Корреспондента комментареца» яха рубрикаш. Хан-ханнахьа арахецаргья «Письмош», «Халкъа тIахьожама оагIув». «Правда» кепатехачох хетар», «Читателашцара бувзам» яха полосаш. Газет дешарий почта, фельетоний, сатирически заметкай гIонца газето дIахо а къовсам лоаттаберга кхоачамбоацарашца. къахьегамхой оарцагI боахаргба коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара Хан-ханнахьа гучаюргья «Правда» яздаь «Даьр фуд?», «Хьалха яздаьчун тIерагIа», «Критика яьчул тIехьагIа» яха разделаш. Редакцешна почта тематически обзорех, «Правди» тахка [illegible] критически письмаш [illegible]

[illegible]

МАРИЙСКИ АССР. Уренгой — Помары — Ужгород яхача экспортни газопровода цхьаьнкхи цхьа участок йолалуш хургйола трубосварочни бала хьалъяра балхаш чакхдаьннад Помары яхача машинаькъа станце. Киевера, Челябинскера, Уфера еняча оборудованена укомплектовани а монтаж а яьй. ХIанз на нийсъеш латт.

Бала тешаме болх беш хиларах тиша хургда еррнгача помарски участье газопровод сиха юллилга

СУРТА ТIА: газопровода лаьрхIа турпаш хаддаза хьаухаш латт Помары яхача станце.

Е. ЛОГВИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Социализма мехкашка

КЕРДАЧА КОРЕЯ СОМИЙ БЕШАМАШ

9 сентабре — Корейски Халкъа-Демократически Республика хьаинкайнаьа 34-гIа шу. Историческа доацдача хана доккхий толамаш даьхад КНР къахьегамхоша керда социалистически Корея хьалъоча. СССР цеи мехкашка долча кхыча мехкашцен айхха цхьана гIулакхаш а леладеш республике хьалхI хIамарчун тайпара индустри, толамо догIаух юрта боадам

[illegible]

Тахан — Л. Н. Толстой-ваь ди·

Толстойна хьамсара хинна мохк

Хlара шерa Шелковской района Старогладовски яха ча станице чакхдоах традиционни а хинна дlаэтта литературни цlей. Эггара хьалха из цlей хилар 1978 шера эрсий яздархочун Толстой Лев Николаевича 150 шу дизача хана

Дагахь ю ди... Дукха нах гулбеннабир станице цу дийнахь, шерех бар юхе лдача станицан бахархой, яздархой, искусства болхлой, мехка тайп-тайпарчу кралшкара областашкара баьхна хьаьший. Дукха дийцар цу дийнахь Толстойх, дерригачу дуьнен а эрсий а литература цо юкъеяхьнача даьккхах. Цу хана хьайиллар школерчу музеях хьахинна яздархочун вахарах, кхолламах довлийташ йола халкъа музей, Толстойна оттадаь памятник.

Дег тlара дукхаделлаза, кхеди шелковчанашта из цlей, цу хана дейн цунга дикка теркам тlа и бохийташ кийчу, дакъа лоац цига бlаргча делалаша, хоза тlвийбу хьаьший.

Хьалха цига хинначо укх шера дикка зуьрга станице дукха хубпамаш хинна хилар. Дикка дегlаснай музей, халкъа музей хиннача цох тахана рча дийнахь Нохч-ГIалгIай республиканскин краеведческий музей филиал хиннай Дукха я цучу керда экспонаташ а. Укх музее енаш Старогладовски а кхыча а станицай бахархоша. Хlаране белам ба цу дикача гlулакха ший дакъа юкъедахьа Цар хьаьхуьхь кхьнара книжкаш. дегlа тlа дукха гlирс кхьдараш. Музеях хиннай культура - сердалон болча бокъоща йола центр. Ишта массазарча экспозицел совгlа цига яй хул дlахьа лела выставкаш а. Цига хьнай Москвера Центральни музея «Л. Н. Толстой», «Кавказ изобразительни искусствe». «Л. Н. Толстой произведенешта яь иллюстрацеш» яхараш санна пола я кхьйола я выставкаш.

Белгалдаккха деза, музее болх беш литературни краеведенеи этнографеи кружкаш хилар. Царна кулгал деш ва краеведчески балха йоккха зитуэнаст йола музея зlамагlйола lилман болхло Н. М. Радченко. Кружокий доакъашхоша дика довл шоай мехка истори, дукха деза литература, гулбю фольклор. Цудухьа, Ерригсоюзни литературни а краеведчески а цlейшка дакъа а лоацаш, дика толамаш а доахаш хьабоагlа уж Масала, цу тайпарча «Орленок» яхача пионерски лагерe хиннача цlейна юкъе дакъа доацаш хилар Старогладовски станица къона краеведаш укх шера а Букатина Людас доклад цир «Л. Н. Толстойна Л. И. Брежнева енна оценкаь яхача темах. С.-А. Эльдарбиева, Н. Стукаловас, Н. Аюпова доллайтар казакий иллеш. Царна массанена аlденнад дипломаш, медалаш, совгlаташ Цу фестивале шоаш дакъа лацарах дийцар бераша шоай станице баьхкача хьаьшашта Л. Н. Толстой памятника юхе хиннача митинге.

Сакъердам бар яздархочун хетадаьча цlейна доакъашхоша музеи Толстой цlерагlча винсовхолан юкъерча бувзамех довза а. Юхаьннa музей хьаси совхоза шинна дlатlаниццар из хозъяра, кийчъяра де доза балхаш хьадайтар. Тlехьагlа цунна дlаделар шоай контора чухниша деррига цlенош. Боахача болхлоша станице хулаш дола цlей мяшта дезалу дийцар совхоза директора Ворокков Станислав Павловича.

Укх шера из цlей шийденнал беррига мохк а республика и юбилейнта на къайодачь хана. Цунна дувалення кlезига дийцанзар гулбеннараша Толстойх интернационалистах санна.

Хьамсара хеташ дег чу кхоаб шелковчанаша яздархочох йола дагалоацама уйлаш, цун вахарах, кхолламах дукхагlа довза довш музее хьа, цун уйлашна юст шоай уйлаш Цудухьа тоадаьех иллеш довхаш бар цlей деззача халкъах бола артисташ. Цига дийкар казакий къаьнара иллеш, тайп-тайпара халхараш дир, концерт я говраш хахкар а чакхдаьлча беррига гулбенна нах Тирка берда йисте бахар, из моттиг езаш а цига лела хоза хеташ а хиннав Л. Н. Толстой.

М. КАТЫШЕВА.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа): Старогладовска станица къона краеведаш С.-А. Эльдарбиев, Н. Стукалова, Л. Букатина, Н. Аюпов — Л. Н. Толстой памятника юхе.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ЛИТОВСКИ ССР Мехка аразецаш йолча хlара итташагlча белосипеда тlа город Шяуляерча «Вайрас» яхача велосипедни завода марка гlалатт. Цудухьа кхеталуш да велосипед дlа-юка лелара а салаlара а туризмани городе чlоагlа къердаш хилар. Чархаш тlа а хейша салоlаш барафта лаьрхlа билла ба велосипедни трасса, велосипед хехка ааь lомаба ра къаный лаьрхlа площадкаш.

Шяуляй шии тайпара велосипедни столица хинна дlаэттай. Укхала дукха массови яьаш чакхдоах велосипедисташна

СУРТА ТlА: эlамигача велосипедистий яхь

А. ДИЛИСА сурт.
ТАСС фотохроника.

КУЛЬТУРЕИ ВАХАРИ

ДИКАГlА САЛОlИЛГА ВlАШТlЕХЬДАККХАР

Вай мехка профсоюзий доалахьа я 22 эзар клуб, культура цlаи Дворецаи кхыйола учрежденеш Царна кадраш кийчъю Московски культура лакхерча профсоюзни школо санна тха ленинградскийчо а. Деш дола къамаьл кертера деккар клубе, культура Дворецe, саnаторе салоlача базашка сакъердамe салоlилга вlаштlехьдоаккхилга а долйи бола лакхерча квалификаце организатораш-методисташ арахецара хьаькъехьа да.

Художественни специализаш я. я тха. Оаха кийчбу, масала, художественни самодеятельни коллективашта дирижераш, хореографаш, режиссераш. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац дешара ханах найсса ах хlана лц аьнна яр художественни цикла дисциплинаш хьехара къоастаяь хилар. Хlаьта абитуриенташ хьахоржача хана теркаьлъю цар одаренность а Вайна ма харра, хора, оркестра, халкъа театра е халхара ансамбла кулгалдара шийша а ха ма дезий илли ала, музыка лакха, халхавала, режиссера лардаш новза.

Хlара шера тхоай школе хьачуэц оаха вийъ эзар гаргга саг (дийнахьа деш ухача отделене дешаш йоаккха ха диъ шу да, хlаьта сайрийнарчен заочнии — пхи шу). Оаха кадраш кийчъю ерригача союзни республикашта. 16 кафедрера ахаш совгlа бола преподавателаш — уж lилман доктораши кандидаташи ба. Студенташ практике хул дикагlолча ленинградски культура цlеношкеи дворецашкеи, цу даькъе «Кировский завод», «Электросила», «Скороход» яхараш санна йолча йоккхийча производственни объединеней доалахьа дарашка а.

Сийлахь - воккхача эрсий композитора Михаил Глинкас цкъа белгалдаьккхад, музыка хьадягалувцараш халкъ хилари композитораша из шаьр мара ца еш хилари. Ишта из хилар теркалдича ала мегаргдолаш да, тха студенташ бе кийчлуш болча берригача культурно - просветительни балхо а шаьр мара яц «художественни а кхыйола а аламий творчество». Хlаьта цу гlулакха школа чакхьльккхараш довза а кхоачашде ха а деза тайп-тайпара профессеш йолаш, дешара боарам болаш, юххера а тайп-тайпара ханаш йолаш болча наха дlадеха духовни хlамаш. Хlаьта керттера лерхlар — шоай творчески кхетам лакхбе наха новкъостал дар.

Леонид БЕЛКИН,
Ленинградски культура лакхерча профсоюзни школа ректор.

(АПН).

«ЛАЬТТАН ВИТАМИНАЙ» КЕРДА ЗАВОД

Туркменски ССР къахьдамелхой... сиха хьалъеш латта вотин удобрений завод, хетаргахьа Юкъерча Азе йоарамашна «лаьтта витаминаш» хьаяра эггара йиз болашагlа йола предприяти хургья. Фосфорни удобренеш республике хlинз хьеси я Марыйски оалисе районе хьалъеш йолча нерлача заводо, моттигерча бийдалеи (эггара хьалха lалама газах) пайда а оаш юрта боалама дергья чlоагlа цунча... йола азотни удобренеш

На производство... дикка энерги... бийцда, из ца тоаш цун гlулакх таллергlац... хьакъ... завода доладаха я Юкъерча Азе йоаккхагlа... йола, дареlа электроэнерги душ а lалама газаш болх беш а йоли Марыйски ГРЭС. Завод кийчъяь хургья эггара хердаrlа йолча оборудованина, керттерча дакъе дазмех ю хьаьвйцуна Цун цхьа дакъа болх бе долалургда 1983 шера

Азотни удобрени арахецa завод йолайларн пхьача дlадерда мехке гальарча районашкара дукха мах дlа я бодаш уж Туркмене хьалхагlа...

Людмила СИДОРОВА.
(АПН)

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

СПОРТА ЙОАКХО ЕШ

Традици я хинна дlаэттача гlулакхех да ВЛКСМ обкомо спортивни ведомствашца цхьана хlара шера нагирхошта, кхуши боагlараша, бераша юкъе къахетто я уж дахача моттигашка беш бола спортивно - массови унахцlено тоарен болх Цун юкъе а керттерча гlулакхех да ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома бюро тlайина «1982 шера хургйолча комсомольско - спортивни яхьий республиканскин календара» дlадехараш кхоачашдар. Царех да «Тlоарска бургац», «Сатувса старташ», «Кlай лдьа» яхараш санна дола берий довзараш чакхдоахилга.

Республикерча комсомольски организаце беча спортивно - унахцlенон балха юкъе доархlамегlа йола моттиг дlалоацар ГТО яха комплекс хилар белгалдаккха деза. Июль бетта республике чакхдаьлар ГТО комплекс дlаялара кийра, цига дакъа лоацаш хилар 88 эзар совгlа саг. Ерригача районашта юкъе я цуига дикагlа кийчъеннар Малгалбика район яр. Цига комплекса доакъашхошта хьалханика къамаьлаш дир партийни а профсоюзни а болхлоша, спорта ветеранаша, предприятей кулгалхоша.

Комсомольско - спортивни яхьий календарага хьежжа укх шера республике хиннай ВЛКСМ ЦК «Тlоарска бургац» яхача клуба приз лакхарагlа йола къонача футболистий турнираш. Цу яхьашка, хьалхарча этапе дакъа лоацаш хиннад 26 эзар бер. Дикка терко я еп республике вlашагlехкай къонача футболистий командаш. Ужаш берий ханашка хьежжа школашка, ЖКО, домоуправленешка гулъяьй. Цар яхьаш чакхъяьннай Шалински района Автуры яхача юрта, город Гудермесе, Малгалбике. Республикански финальни къовсамашка нотадоаш яьа кхо команда: Шалински районера «Вайнах», «Сокол», Сунженски района Карабулак яхача станицера «Сунжа» — дакъа лоацаш хилар «Тlоарска бургац» яхача клуба приз лакхарах йолча Ерригроссийски зональни турнире.

Шалински районерча командаша лакхара говзал я гойташ хьалхара моттигаш лаьцар цу яхьашка, хlаьта Карабулакера команда кхоалагlа метте хилар.

Дика кийчо ярца наькъапхар спортивни организацеш а моттигашкара комсомола комитеташ а «Сатувсара старташ» яха довзар чакхдаккхара. Белгалдаккха деза, цу довзаре дакъа лоацаш дола берашн кхуш боагlараши шерагара шу ме доазл дукхагlа хулилга. Укх шера цу довзаре дакъа лоацаш хилар 81 эзар совгlа саг. Цу довзара республикански яхьашка толаш а хулаш хьалхара моттиг лаьцкхар № 1 йолча Гудермесски юкъерча школа 7 «в» класса бахт болча коллективо. Цун кулгалхо ва физкультура хьехархо йола М. Г. Бойко. Гудермесски школа 7 класс хlана «Орленок» яхача Ерригроссийски пионерски лагере я. 28 сентябре кхачач lца цига хургйолча Ерригроссийски финальни яхьашка дакъа лоацаш хургья из.

Спортивно - унахцlено болх тайп-тайпарча предприятешка, боахамашка [illegible] ... дика цу бахара а даим поалхо ю комсомольски организацеша. Белгалдаккха болам бо... «Спорт... къахдел... дае» яха довз «Красный [illegible]» завода АКСМ. Гудермесски районера «Терек» завода совхоза В. И. Ленина цlерагlча... [illegible]

Цхьайбаьзда... [illegible] бераша кхуши боагlараша юкъе беш бола спортивно - массови болх. Массанахьа а даим а юкъехулац дича инициатива, дукха я болх хьадда а де дерхlача тlадераба а ца беш йола моттигаш. Цу тайпара моттигаш ... [illegible] ... лахара.

А. МОЛЛАЕВ,
ВЛКСМ обкома спортивни оборонни - массовни балха отдела сектора веду ющи.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хар».
8.45 — «Мехах [illegible]».
9.30 — «[illegible]». Художественни фильм. 3 серa. (1973 шу).
11.10 — Производствени гимнастика.
11.45 — «Кертадараш».
14.30 — «[illegible]».
14.50 — [illegible] байнараш дагалдараш ... дlаьшта юкъерча Денга Документальни фильмай программа
15.20 — Дlалоех Ерригроссийски конкурса [illegible] Т. [illegible].
15.40 — М [illegible] поэзи.
16.30 — М. Глинка. Песаха [illegible].
17.00 — «Шахматни школа».
17.30 — «Сакъерлама [illegible]».
17.45 — [illegible] Европа чемпионат. Греческа передача.
18.45 — «[illegible]».
19.00 — «[illegible] вахар».
19.30 — Болгаре халкъе [illegible] Денга. Болгарерча Халкъа Республика телевидени программа.
21.00 — «Хар».
21.35 — Дlалоех наладъяьхкеи Очени эрсий халкъа хоро.
22.05 — «Тахан дуьнен тlа».
22.20 — [illegible] Европа чемпионат. Греческа передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Lуйранара гимнастика
8.20 — «Там, за полярным кругом». lилман-популярни фильм.
9.35 — 9.25 — А. С. Пушкин «Капитана йоl». 7 класс.
9.05 — Испански мотт.
10.05 — Физикай lилман - технически революции.
10.35 — 11.50 — Музыка 1 класс.
10.35 — «... Пинс [illegible] электрификаций». lилман-популярни фильм.
11.20 — «[illegible] школа».
12.10 — Эрани — хьалдарочоа [illegible]. 7 класс.
[illegible]

10 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хар».
8.45 — «Сакъерса дахьа берашта».
9.15 — Дlалоех П. Л. [illegible] цlерагlча квартета
9.45 — «[illegible] моттиг — [illegible]». Ю. Олеша
10.30 — [illegible] lилман - популярни телевизионни фильмай программа.
11.05 — [illegible] РСФСР [illegible] артиста Р. [illegible].
[illegible] — «[illegible]».
14.30 — Танзанийски Денга Документальни фильмай программа.
[illegible] — «Эрсий къамаьл».
16.10 — «Эфиопи столица — Аддис-Абеба». Киноочерк.
[illegible] — В. Моцарт — Ре мажор Соната
16.50 — «[illegible]».
17.35 — «Москвае Москвичаш».
18.05 — «[illegible]» [illegible] концерта ...
18.45 — «[illegible]».
19.00 — «Литтагlаш».
19.25 — «[illegible]». Художественни фильм. 1 серa «Пьер Безухов».
21.00 — «Хар».
21.35 — «[illegible]» ... приз ... ЧССР сборни — СССР сборни. Чехословакера передача.
23.35 — «Тахан дуьнен тlа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Lуйранара гимнастика
8.20 — «Темный бор страны». lилман-популярни фильм.
8.35 — 9.35 — Истори. 4 класс.
9.05 — 12.05 — Англиски мотт
10.05 — ПТУ [illegible]. [illegible] биология
10.35 — 11.40 — Тургенев. [illegible] 5 класс.
11.05 — «[illegible] СССР [illegible] ...».
12.10 — Эрани — хьалдарочоа [illegible]. 8 класс.
12.40 — Н. С. Никитин. Вахари [illegible]
[illegible]

РАДИО

9 СЕНТЯБРЬ

[illegible]

10 СЕНТЯБРЬ

[illegible]

ЭЛЕКТРОМОТОРАШ ШОЗЗА ДУКХАГlА АРАХЕЦАРГДА

[illegible] ... Владимир Ильича цlерагlча ... заводa 133 шу дизад.

Сийлахь Доккха Октябрьски [illegible] ... пятилетки шерашка — ... [illegible] ... 1917 шу ... [illegible]

Шоай ... [illegible] предприятена керда ... [illegible] ... реконструкци ... [illegible]

— [illegible] ... 100 ... [illegible] ... Владимир Ильича ... [illegible] ... Владимир Ильича ... 1987 шера ... [illegible]

А. КОМРАКОВ
(АПН)

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

ЮХА А ПОЛИОМИЕЛИТАХ

Полиомиелит дlа - юха дувлача халача лазарех цаl да. Дукхагlча даькъе из лазар шиоле даха ха яьннача берех кхеташ хул. дегlа цхьайола маьженаш дlалацар бахьан долаш цу лазаро берех инвалидаш бу цар йоаккхача ерригача вахара хана. Полиомиелит из лазар долча сагагара хьадоалаш а из доарийдеча микроорганизмаша хьоадеш а хул.

Белгалдаккха деза, из лазар долча унахочоа гарга мел хиннача сагага из доалаш ца хилар. хlана аьлча, дукхача наьха организмаш из лазар тlа ца эцаш хул, вешта аьлча, из да иммунитет хилар. Инфекционни лазараш ца хилийтара дукхьала дикка къовсам доаттабу сага цlийна лелача антителаша. Цар полиомиелит дикка кlоарг на долийташ юкатох. Антителаш наьнагара хьаий на lоацнее а хулаш да бера цlийца. Баькъда, наьнагара хьаийца из иммунитет 6—12 бетта мара ца, цул тlехьагlа из дlайоал. Тlаккха из дlадьлча бера организма сиха хьаэлац кхыйола, даим хургйола иммунитет. Цу тайпарча гlулакхо хьаду из лазар.

Малагlа белгалонаш я те цу лазара? Цох цамогаш хиннача беррига унахой дегlа маьженаш дlалоацаш хилац, из лазар цкъаза инфекционни дар сеноа хул, цунца дувзаденна во болх беш хул це садаккар а нийтваьла хул.

Цу лазара белгалонаш гучайоалл из хьаьккхийтта яхиь е дукхагlа денош, даьлча. Юьхххьанца полиомиелит хинна саг шелал эгавеш а температура 38—40 градус йолаш а хургва, корта лазаш, дегlа низ боацаш, цкъаза кхайкавеш, йовхараш йолаш хургва. Бер наб тlагlерташ хьацар дувлаш, цкъаза че коачлуш а lеттадеш а хул. Лазара хьалхарча 3—4 дийнахьа цхьа хlама ца тоьаш мо мух ухаш, фоарт, букъ бола моттигаш лазаш а дlатеха кулг ца мегаш а хул. Из 3—5 дийнахьа мара ца хилаш, цул тlехьагlа лазар дижа а дике массех ди даьлча бер дера. Цу тайпара полиомиелита форма паралитически яц, вешта аьлча, дегlа маьженаш дlалувцаш яц. Баькъда каст-каста нийслучарех да 1 — 3 ди даьлча бера могашал юха а во хулаш хилар, температура айлуш хилар, из ший хила езача боарам тlа ца дегlа маьженаш дlалувцаш хилар. Из паралитически форма а. Цу тайпара формах дола полиомиелит кхийттача хьалха мо кулг ног хьа ца луш е корта хьал ца кхоабалуш, гlатта а дlадела а ца могаш хул. Цу лазара моллагlа форма йолаш вола саг кхераме ва гонахьа лелачарна, хlана аьлча, полиомиелит сиха дlа-хьа дала тарлу.

Полиомиелит хьоадецъир теттара дlамига вирус и из 1908 шера тахна а техна ... гучальккхай Австрерча lилманхоша. Шоргашка е нервай пхьенашка кхаьча из лазар хьоадеш йола микроорганизмаш сиха дlа а ярж, хlаьта цар лазар кот а доакх. Уж микроорганизмаш чlоагlа низ болаш я, 3—6 бетта ца йовш их уж. Масала, шурийца а шурий продукташца а кхаь бетта их уж. Баькъда, царна теттара новкъарло еш а уж йоаеш а да юача хlаманга кlеж вихкийтар, маьлха йовхал, дизенфекце растворaш

Из лазар кхийтта саг кхераме ва гонахьарчарна цу лазара белгалонаш гучаяла ле а. Цунца дувзаденна лазар дlа-хьа дала тарлу. Полиомиелит долча сагах къаьстта а лорала веза хьалхарча шии кlира, цу хана лазар дlа-хьа луш йола бактереш дукхагlа хул.

Из лазар хьоадеш йола микроорганизмаш кер чу кхачар бахьан да кулгаш е даар бlехха хилар, цкъаза уйахочунца къамаьл деш, из кхайкавеш цун юхе хилча а кхоач уж кер чу. Ишта кlеж ца йоаккхийташ маза мегаргдац гlувшара е кхыча къайла йоацача моттигашкара хий. Даа мегаргдац дизайза дола бьвлдааараш сомаш, хlаьта даар мозий гlахувшаргдоацача лоаттаде деза.

Дикка лоарцlам болаш да из лазар ший хашнахьа гучадоаккхилга, дакхе йиша белгалони хоелча доргага... кхайка деза. Хlаьта лор унахочоа тlаккхачча цун ший къоасталь пхьегlа, гата хила деза. Нийса хургда из къаьсттача цlагlа lовужавой. Цул совгlа, из чуволча цlагlа каст-каста фо кхетийта деза, сапа, сода растворацa улгаш дила деза. Цунга хьожаш волчо каст-каста кулгаш дила а шалха е дукхагlа вlашкайилла хи кисе повязка лелае а еза.

Полиомиелита дукхьаларча профилактика керттера методех да бера ханага хьежжа профилактически маьхий деттар. Цу гlулакха лелаеш я дика лоархlаш йола вакцина оала молха. Полиомиелита дукхьалара вакцина сага дегlа новкъарло еш яц. Даьшта-ноаношта ха деза вакцина бераща кхо бутт баьлча дезз етта йоллелга, из кхоала тоха еза цаl-ах бутт юкъе а болийташ. Цул тlехьагlа цхьа шу даьлча а шиш шу даьлча а ишта ха юкъе а йоллийташ дlахо а деттийта деза уж маьхий. Цу тайпара деттача маьхаша бераш лоралду хилар кхерам болча лазарах.

Шерра дакъа полиомиелит эзлача моттигашка цхьатарра дукхача бераща тох вакцина яха маха, цо сицаду дlадаржаш латта лазар.

А. ОШАЕВ,
Нохч-ГIалгIай республикански СЭС эпидемиологически отдела заведующа.

Хаоттам

[illegible]

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Мальцева, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-37, редактора заместителя — 2-85-07, ... секретара — 9-21-00, ... — 9-24-01, промышленностей транспорта — 9-21-01, юрта... — 9-21-00, культура — 9-24-05, кехаташ — 9-24-07, корректора — [illegible].

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Мальцевского 92. Телефоны: редактора — 2-45-37, заместителя редактора — 2-85-07, ответственного секретаря — 9-21-00, ... — 9-24-01, промышленности и транспорта — 9-24-01, сельского хозяйства — 9-21-00, культуры 9-24-05, писем — 9-24-07, корректорская — [illegible].

Газет арадувла шинара, кхаь шозза дешашка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Мальцева, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мальцева, 92.

Заказ № [illegible]